

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ:
КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС
ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 6 червня 2025 року)

EU Justice4U

Суми
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
2025

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

УСТИМЕНКО В. А., директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України», д-р юрид. наук, проф., член-кор. НАН України, член-кор. НАПрН України, заслужений юрист України;

ДЖАБРАІЛОВ Р. А., д-р. юрид. наук, проф., заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України»;

ДЕРЕВ'ЯНКО Б. В., д-р. юрид. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України»;

РУДЕНКО Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

ПЛОТНИКОВА М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

ШВАГЕР О. А., канд. юрид. наук, доцент, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 8 від 19.06.2025 року)*

Право на доступ до правосуддя: кращі практики ЄС
П 68 та виклики для України : матер. науково-практичного круг-
лого столу (Суми, 6 червня 2025 р.). – Суми : Сумський дер-
жавний університет, 2025. – 113 с.

До збірника ввійшли тези доповідей і повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у Науково-практичному круглому столі «Право на доступ до правосуддя: кращі практики ЄС та виклики для України», присвяченому актуальним питанням адаптації національного законодавства до законодавства ЄС у сфері доступу до правосуддя, європейським і світовим стандартам щодо забезпечення реалізації права на доступ до правосуддя, проблемам забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану в Україні, а також національному й зарубіжному досвіду юридичних клінік та їх ролі в забезпеченні доступу до правосуддя.

Co-funded by
the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Цей твір ліцензовано на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International
(Із Зазначенням Авторства-Некомерційна-Поширення на тих самих умовах 4.0 Міжнародна)

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	7
<i>Апанасенко Катерина</i> СПОРИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ОРГАНІЗАЦІЄЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ	10
<i>Бергілевич Ярослав</i> ПРАКТИКА ЄСПЛ ЩОДО ПРАВ МІГРАНТІВ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	14
<i>Гулай Ірина</i> АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ	19
<i>Дембицька Анастасія</i> КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТА – ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕТАП ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	22
<i>Древянко Богдан</i> ОБМЕЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ (ЮРИДИЧНИХ ОСІБ) ЯК ЗАГРОЗА СУСПІЛЬНОМУ БЛАГОПОЛУЧЧЮ	26
<i>Дрогозюк Крістіна</i> ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	30
<i>Зудінова Марія</i> ГЕНДЕРНО-ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК	34
<i>Карпенко Роман</i> ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД	37
<i>Право на доступ до правосуддя: кращі практики ЄС та виклики для України</i>	3

<i>Кичата Лілія</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	39
--	----

<i>Kokoshko F. I., Kliuiev H. A.</i> ASSESSMENT OF THE ROLE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR.....	43
---	----

<i>Кубах Іванна</i> ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ У КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ.....	46
---	----

<i>Кузьменко Ілля</i> ЕТИЧНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ.....	50
--	----

<i>Курса Святослав</i> ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ.....	54
---	----

<i>Литвиненко Владислав</i> ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ.....	57
---	----

<i>Підгородецький Валентин</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	62
---	----

<i>Плотнікова Марія</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ У СФЕРІ ПРАВОСУДДЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	65
--	----

<i>Політова Анна</i> ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ.....	70
--	----

Романушас Крістіна

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ
ДОПОМОГИ ОСОБІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....74

Руденко Людмила

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ
КЛІНІК.....78

Рябченко Максим

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА ЄС:
АСПЕКТ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ.....82

Славко Анна

ВИМОГА ЩОДО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ПЕРЕШКОДА У
ДОСТУПІ ДО СУДУ: ПРАКТИКА ЄСПЛ.....86

Сологуб Артем

ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ ПРАВА НА
ВІДШКОДУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИМ КОМПАНІЯМ ЗБИТКІВ,
ЗАВДАНИХ РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ.....90

Швагер Ольга

Європейські стандарти відновного правосуддя для непов-
нолітніх.....94

Шевчук Марта

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ПІДСУДНОСТІ ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА
НА ДОСТУП ДО СУДУ, ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ.....98

Шипович Владислав

СТРОК НА КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У
ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДОСТУПУ ДО СУДУ:
ЗАСТОСУВАННЯ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ ТА ВС.....105

Яхно Ксенія

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО
ЦЕНТРУ «ПРАВОВА СТУДІЯ» ПОЛТАВСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ
КЛІНІК.....

109

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Підгородецький В.О.

*здобувач вищої освіти
Державний податковий університет*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу Державного податкового
університету **Лугіна Наталія Анатоліївна***

Військова агресія проти України актуалізувала питання функціонування правоохоронної та судової систем в екстремальних умовах. Воєнний стан, запроваджений на території держави, спричинив безпрецедентні виклики для реалізації конституційного права громадян на доступ до правосуддя. У цьому контексті особливого значення набуває роль правоохоронних органів як інституцій, що забезпечують первинну ланку правового захисту населення.

Доступ до правосуддя є фундаментальним правом людини, закріпленим у статті 6 Європейської конвенції з прав людини [1] та статті 55 Конституції України [2]. Це право не може бути скасоване навіть за надзвичайних обставин, проте його реалізація в умовах воєнного стану зазнає суттєвих трансформацій та обмежень.

Одним із ключових викликів є фізична доступність правосуддя. Переміщення населення, руйнування інфраструктури, окупація територій та безпекові ризики унеможливають традиційне функціонування судів та правоохоронних органів у багатьох регіонах. Як зазначає М. Смокович «здійснення правосуддя судами в умовах дії правового режиму воєнного стану має здійснюватися не лише в нерозривній сув'язі із забезпеченням реальної доступності кожного до правосуддя, а й забезпечення необхідних умов для роботи судів, судів системи судоустрою України» [3, с. 455]. За таких умов відбувається активне впровадження дистанційних форм роботи – від електронних звернень до онлайн-судових засідань. Однак цифровізація правосуддя стикається з технічними обмеженнями та проблемою цифрової нерівності населення.

Також, важливим є інституційна спроможність правоохоронної системи. Перерозподіл ресурсів та кадрів, мобілізація працівників,

додаткові функції з документування воєнних злочинів та забезпечення публічної безпеки в прифронтових регіонах суттєво ускладнюють виконання традиційних правоохоронних функцій. Водночас зростання кількості специфічних правопорушень, пов'язаних із воєнним станом, вимагає нових компетенцій та підходів.

Беззаперечно існує проблеми правової визначеності в умовах законодавчих змін. Екстрене оновлення нормативної бази, запровадження спеціальних правових режимів та процедур породжують неоднозначність тлумачення правових норм, що позначається на якості досудового розслідування та судового розгляду. Правоохоронні органи опинилися перед необхідністю швидкої адаптації до змінених правових умов при збереженні стандартів неупередженості та законності.

Не менш важливим викликом є забезпечення дотримання стандартів справедливого правосуддя. Особливості воєнного стану можуть призводити до скорочення процесуальних гарантій, посилення позицій сторони обвинувачення, обмеження права на захист. У цьому контексті на правоохоронні органи покладається особлива відповідальність за дотримання балансу між інтересами національної безпеки та захистом невід'ємних прав людини.

Роль правоохоронних органів у забезпеченні доступу до правосуддя реалізується через кілька важливих функцій. Насамперед, це інформаційно-консультативна функція, яка передбачає надання населенню актуальної правової інформації щодо можливостей захисту своїх прав в умовах воєнного стану. Друга функція – забезпечення первинної правової допомоги та прийняття заяв про правопорушення в усіх доступних форматах, включаючи дистанційні. Третя функція – якісне досудове розслідування, що створює підґрунтя для справедливого судового розгляду. Четверта функція – сприяння виконанню судових рішень, що є завершальним етапом доступу до правосуддя.

Ефективність реалізації цих функцій залежить від інституційної адаптивності правоохоронних органів, що проявляється у впровадженні мобільних підрозділів для обслуговування населення у віддалених місцевостях та районах із пошкодженою інфраструктурою, організації взаємодії з військово-цивільними адміністраціями, створенні спеціалізованих підрозділів для роботи з новими категоріями правопорушень.

Перспективними напрямками вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення доступу до правосуддя в

умовах воєнного стану є: розвиток цифрових компетенцій персоналу та забезпечення технічних можливостей дистанційної роботи; посилення міжвідомчої координації та співпраці з міжнародними інституціями; розробка спеціалізованих методик розслідування воєнних злочинів та злочинів, вчинених в умовах воєнного стану; впровадження програм психологічної підтримки персоналу для запобігання професійному вигоранню.

Підсумовуючи, слід зазначити, що забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану є комплексним завданням, яке вимагає системного підходу, гнучкості та інноваційності від правоохоронних органів при збереженні фундаментальних принципів верховенства права. Ефективне вирішення окреслених викликів не лише сприятиме захисту прав громадян у складний для країни період, але й закладе основи для посилення сталості правової системи України в майбутньому.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Смокович М. Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: до питання законодавчих змін. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. № 70. С. 450–455. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.72>

Електронне наукове видання

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ: КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Матеріали

*науково-практичного круглого столу
(м. Суми, 6 червня 2025 року)*

Відповідальна за випуск О. А. Швагер
Комп'ютерне верстання М. В. Плотнікової

Матеріали друкуються в авторській редакції.
Організаційний комітет не несе відповідальності за точність
наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен
та інших відомостей, не завжди поділяє позицію авторів.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 7,19.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Харківська, 116, м. Суми, 40007
Свідцтво про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8193 від 15.10.2024.